

Hva skjer med landbru

Sikkerhetspolitikken ser ut til å ha gitt EU-tilhengerne vind i seilene, selv om det fortsatt er flertall mot medlemskap. – Hvis vi blir med i EU, er det ingen tvil om at landbrukssektoren er den som vil merke det mest, sier Fredrik Mellem i Europa-bevegelsen.

Stian Eide
stian.eide@bondebladet.no

LANDBRUKSPOLITIKK

I 1994 sa vi nei til EU, og fikk EØS-avtalen i stedet. Det har lenge vært flertall mot medlemskap i EU, men i ukene etter at Donald Trump ble president, har det krympet.

I Finland og Sverige gikk spørsmålet om Nato-medlemskap raskt fra å være helt uaktuelt til å bli noe det var bred enighet om at de trengte.

Europabevegelsen mener norske bønder vil merke et eventuelt EU-medlemskap.

– Hvis vi blir med i EU, er det ingen tvil om at landbrukssektoren er den som vil merke det mest. Det er masse i det norske regelverket som kan komme i konflikt med EU-regelverket. Men når sårne som dere skriver om det, er det stort sett fokus på det som vil bli utfordrende. Det som er viktig, er at det også vil bli mange nye muligheter, sier Fredrik Mellem, generalsekretær i Europabevegelsen.

Tilskudd og toll

EU har i likhet med Norge både tilskudd til landbruket og tollmur. Når det gjelder tollmur, vil et medlemskap bety at vi mister det mot EU-landene, og vil ha EUs tollvern mot resten av verden.

Selv om EU er ett marked, er det betydelig variasjon i prisen bonden får, mellom landene. Ser vi på prisen bonden fikk for melk i februar, varierte snittet i hvert land fra 44,2 euro per 100 kilo i Slovakia til 59,31 per 100 kilo på Malta, ifølge EU.

– Meierierne konkurrerer om melkeleveranser, så det vil være variasjoner. Men råvareprisene blir betydelig lavere, det tror jeg vi kan si sikkert. Det er store variasjoner, men i de store tall betyr det at vi vil få et prisnivå som er tilnærmet lik EU. Det er tilnærma verdens-

markedspris, sier Torbjørn Tufte, prosjektleder i Agrianalyse.

Prisene bønder får for varene de leverer varierer også mye mer i EU, og går både opp og ned.

Når det gjelder tilskudd, skriver EU at bønder i EU i snitt får 33 prosent av inntekten sin fra subsidier. Ifølge Nibios driftsgranskninger for 2023 får også norske bønder 33 prosent. Selv om måten å beregne inntekt på er ulik, er det klart at tilskudd er en viktig del av inntekten begge steder. Hadde Norge vært med i EU, ville norske bønder fortsatt få tilskudd, men ikke på samme måte som i dag.

– Det er lavere tilskudd enn i Norge, det tror jeg vi kan si, sier Tufte.

EU har delt opp landbrukspolitikken i to pilarer. Den første av disse betaler EU fullt og helt, og dette er direkte støtte til bønder. EU har direkte støtte på 291 milliarder euro på den første pilaren mellom 2021 og 2027, og opptil 270 av dem kan brukes på direkte utbetalinger til bønder. Støtten fordeles i all hovedsak etter areal. Støtten per hektar varierer fra land til land, og medlemslandene kan

» De bruker mye penger på å kompensere for miljøvennlig drift, økologisk landbruk og den type ting
Torbjørn Tufte

ifølge EU velge å betale ut mer for de første hektarene. I Norge måler vi stort sett areal i dekar, og et hektar utgjør ti dekar.

Pilar 2 går til det som kalles Rural Development, og medlemslandene har stor påvirkning på hvordan de ordningene utformes. Landene må også betale deler av pengene som brukes på denne ordningen, selv.

Kanaliseringspolitikk

– De må følge noen retningslinjer for å være i tråd med EUs regelverk, men her har du stor individuell tilpassing for landene. I Østerrike bruker de i hovedsak mye penger på driftsulemper, og det gjør de det med ordninger for ting som bratt areal og andre ulemper. De bruker mye penger på å kompensere for miljøvennlig drift, økologisk landbruk og den type ting, sier Tufte.

– *Kunne vi brukt denne ordningen til å fortsette kanaliseringspolitikken?*

– De gir jo forholdsvis mer støtte til de områdene med vanskelige driftsulemper. Men kanaliseringssordningen blir vanskelig å sammenligne. Du kan ikke ha regulerte priser,

TILSKUDD OG TOLL: EU har i likhet med Norge både tilskudd til landbruket og tollmur. Ursula von der Leyen er i sin andre periode som president i Europakommisjonen. **FOTO: EUROPEAN UNION**

prisnedskrivning på kraftfôr, eller pristilskudd, svarer Tufte.

– *Kunne vi fortsatt kanaliseringspolitikken?*

– Slik den er i dag, kunne den ikke vært, men det hadde ikke behøvd å kollapse. Det kunne vært andre ordninger, svarer han.

Bodhild Fjelltveit er 1. nestleder i Norges Bondelag, og mener EUs landbrukspolitikk er så firkanta at det ville gå utover muligheten til å ha landbruk i hele Norge.

– Norske bønder produserer mat under andre forhold enn de fleste av våre kolleger i EU. Vekstforhold, landskapet, klima og kostnadsnivået er anner-

ledes. Ordningene for landbruksstøtte i EU er såpass lite smidige at dette garantert vil gå negativt ut over både mulighet til selvforsyning og landbruk i hele landet, sier Fjelltveit.

Kvoter

Melkekvoter avskaffet EU i 2015, så det ville vi trolig også mistet.

– Det ville norske myndigheter kunne kjøpe ut. Så er det ikke slik at om vi ble med i EU, gjelder EU-reglene fra dag 1. Det vil nok bli overgangsordninger på 8–12 år, sier Mellem i Europabevegelsen.

– *Stortinget har vedtatt noen landbrukspolitiske mål, blant annet landbruk i hele landet og økt sjølforsyning. Ville Stortinget fortsatt kunne drive landbrukspolitikk?*

– Som EU-medlem er man en del av EUs landbrukspolitikk. Det forhindrer ikke at landene

kan ha sin egen landbrukspolitikk i tillegg, svarer Mellem.

Nisje

Mellem mener et EU-medlemskap også ville bydd på muligheter for norske bønder.

– Det er ikke bonden man skal bekymre seg for ved et norsk EU-medlemskap, men alle ledene mellom bonden og forbrukeren. Det er samvirkene og foredlinga som vil bli utfordra av utenlandske aktører, sier Mellem.

– Der en østerriksk bonde som driver familiebruk høyt oppe i fjellene finnes meierei, og kan levere til et lokalt meierei, så er en norsk melkebonde mer eller mindre prisgitt Tine og det norske markedet. En nisjeost i Østerrike kan selges i spesialforretninger i hele Europa, og kan klare seg med en promille av den europeiske markedet. Norske

Markedet om vi går inn i EU?

oster som i fjor vant 47 medaljer eller hva det var, har ingen muligheter for å ta det markedet, så lenge vi er utenfor EU, sier han videre.

På den annen side, vil det

også være mulig å importere for eksempel svensk Hushållsost til Norge for å konkurrere med oster som Norvegia.

- Selv om vi fikk utfordringer på sånne ting, kan det hende for

eksempel norsk saueproduksjon ville fått noen muligheter med medlemskap, sier Mellem.

Fjelltveit ser ingen fordeler for norsk landbruk med medlemskap i EU.

- Vi må klare å finne løsninger i enhver situasjon, men det korte svaret er: Nei.

Jordbruksoppgjør

Tuftes tror heller ikke vi kunne

fortsatt med jordbruksforhandlinger.

- Jordbruksforhandlingene og markedsregulering slik vi har i dag, tenker jeg ikke er kompatibelt med EU. Bondelaget og Småbrukarlaget kunne vært aktive på hvordan vi skulle utforme rurale midler etter Pilar 2, men jordbruksforhandlinger med årlig forhandla målpris og de andre tingene, tenker jeg måtte endres, sier han.

Fjelltveit i Bondelaget mener bondene ville fått mindre påvirkning på jordbrukspolitikken enn i dag.

- Jordbruksforhandlingene kan vi glemme. Vi må gi opp en samvirkestyrt markedsregulering, og målpriser og markedsregulering blir byttet ut med en slunkenkverktøykasse med minimumspriser styrt av EU. Vi må også ta inn all politikk på tiliggende områder som klima, miljø, statsstøtteregler og alt annet som i dag faller utenfor EØS-avtalen i større eller mindre grad. Bondelaget vil alltid jobbe for bedre rammebetingelser og bedre økonomi for bonden, men det er tydelig at vi vil ha dårligere kort på hånda som EU-land.

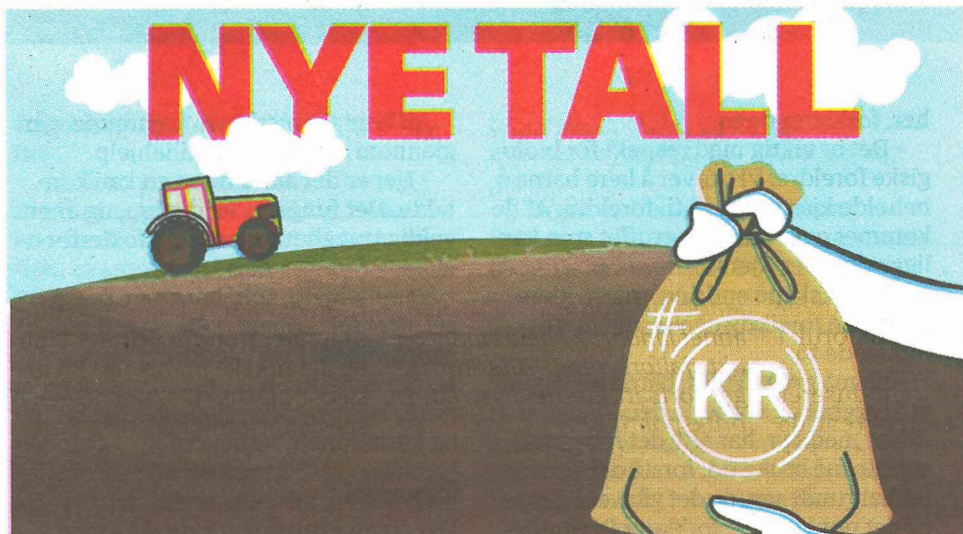
Unntak?

Rent formelt kunne Norge og EU bli enige om å gjøre unntak for landbruket. Det er så vidt Bondebladet kan se ingen EU-land som har fått unntak på noe slikt.

- En ting som gjør det mer sannsynlig enn mange tror, er at landbruksinteressene i Europa ikke frykter Norge, sier Mellem.

Tuftes i Agrianalyse mener det er usannsynlig at Norge skulle få noe slikt unntak.

- Nei, landbrukspolitikken er et av de eldste fellesskapsområdene EU har. Finland og Sverige har noen unntak for arktisk landbruk, det kunne ville måtte inn i landbrukspolitikken og fiskeripolitikken, vi greier ikke holde disse naturressursene utenfor, sier han.

Søk i tilskuddslistene

Tilskuddslistene for 2024 er nå tilgjengelige. De viser hvem som får utbetalt mest og minst i produksjons-, avløser- og pristilskudd. Det er altså nytt av året at også pristilskuddet er inkludert.

Søk på foretak og sjekk ut hvem som mottar mest i din egen kommune. Her er årets tilskuddslistene.

NATIONEN